

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Подолання економічної кризи, стабілізація економіки України та забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства стає можливим на основі подальшого поширення ринкових відносин в усіх сферах господарювання. Ефективність діяльності вітчизняних підприємств цілком залежить від того, наскільки швидко вони будуть пристосовуватися до сучасних вимог світового ринку та відповідати умовам, що формуються сучасною науково-технічною революцією. Для реалізації політики економічного зростання необхідно постійно й органічно поєднувати всі науково-технічні перетворення з дією ринкового механізму, який повинен забезпечувати їх високу результативність.

Головною умовою сталого економічного розвитку є посилення конкуренції між усіма економічними суб'єктами. Конкуренція є тим визначальним моментом, в якому міститься сутність ринкових перетворень, що сприяють швидким трансформаціям внутрішніх структур господарських суб'єктів.

Конкуренція є ключовим інструментом ринкового механізму, дія якого може бути представлена як процес встановлення цін на товари та послуги виробників, а сам процес визначення цін виступає як процес визначення конкурентоздатності і є найбільш складною дією в комерційній діяльності суб'єктів ринкового середовища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У теорії та практиці ринкового перетворення підприємницького середовища поширюються методики визначення рівня конкурентоспроможності, що спираються на працях О.Г. Волощука [1], Н.В. Кічука [2], Р.С. Чорного [3], А.Г. Ясько [4] та інших. Проте на сьогодні практично відсутні наукові розробки методики комплексного оцінювання конкурентоспроможності, які б дозволяли оперативно, достатньо об'єктивно й повно визначати ефективність конкурентних переваг для вітчизняних підприємств, зокрема промислових підприємств.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування теоретичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо формування механізму управління конкурентоспроможністю промислових підприємств.

Результати дослідження. Конкурентоспроможність підприємства – комплексне, багатофакторне поняття. Несталість термінології пов'язана з наявністю багатьох нюансів трактування цього поняття (конкурентна спроможність, конкурентний статус) або його похідних і складових частин (конкурентоспроможність виробничого потенціалу, запас конкурентоспроможності, конкурентоспроможність виробництва, конкурентоспроможність технології тощо), а також різний рівень їх конкретизації.

У сучасній практиці конкурентоспроможність розглядається у двох аспектах: конкурентоспроможність товару та конкурентоспроможність підприємства. Більшість учених, що займаються вивченням даної проблематики, ототожнюють поняття конкурентоспроможності підприємства і продукції. Конкурентоспроможність підприємства знаходиться у прямій залежності від конкурентоспроможності продукції, і для кількісної оцінки кожного з названих показників можуть використовуватись спільні критерії.

Конкурентоспроможність підприємства є значно ширшим і багаторівневим поняттям. Конкурентоспроможність підприємства – це рівень його компетенції відносно інших підприємств, конкурентів у накопиченні та використанні виробничого потенціалу певної спрямованості, а також його окремих складових: технології, ресурсів, менеджменту, навичок і знань персоналу тощо, що знаходить вираження в таких результатах показників, як якість продукції, прибутковість, використання інновацій у виробництві.

Найважливішими факторами, які впливають на конкурентоспроможність підприємства, є якість задоволення споживчого попиту, ефективність господарської системи, ресурсний потенціал, наявність капіталу, необхідної сировинної бази, розвинутої інфраструктури, впровадження досягнень науки і техніки у виробництво, зростання обсягів виробництва та місткості ринку, вдосконалення системи діючих на підприємстві стимулів до праці тощо. Значною мірою вона залежить від позицій конкуруючих підприємств.

На сьогодні відсутня загальноприйнята методика визначення та оцінки конкурентоспроможності підприємств. Усі проаналізовані методики мають свої переваги та недоліки і дуже часто не забезпечують оцінки на всіх рівнях діяльності підприємства.

Ураховуючи одночасний вплив на діяльність підприємства факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, а також спираючись на визначення категорій конкурентоспроможності товару та підприємства, виділено три групи показників, необхідних для аналізу та визначення рівня конкурентоспроможності підприємства: конкурентоспроможність товару, що відображає ступінь його відповідності конкретній потребі та витратам споживача; ринкова активність, що характеризує поведінку підприємства в змінних умовах зовнішньої середовища; фінансовий стан, що показує наявність та ефективність використання ресурсів підприємства.

Кожна з груп ураховує ряд показників, які описують фактори як дієві сили забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Значення системи показників обумовлено тим, що кожний із них характеризує ту чи іншу сторону діяльності підприємства. Високий рівень показників є гарантією високого рівня конкурентоспроможності підприємства.

Сучасні промислові ринки працюють за умов жорсткої конкуренції. Дослідженню рівня її інтенсивності, сил та ринкових чинників, що мають найбільший вплив, перспективам конкуренції присвячена велика кількість наукових досліджень, але не вирішеною частиною проблеми залишається дослідження конкурентних переваг.

Обов'язковим етапом дослідження конкуренції є накопичення та аналіз інформації, яка у кінцевому підсумку буде покладена в основу управлінських рішень щодо вибору альтернативного варіанту найбільш конкурентної стратегії. Тому повнота та якість зібраної інформації значною мірою програмує ефективність проведеного аналізу. Для аналізу конкурентного середовища на ринку промислової продукції необхідним є визначення ринкової частки та темпу її приросту обраної сукупності промислових підприємств. За цими показниками виявляється можливою оцінка розподілу ринкових сил основних підприємств конкурентів та зміна ринкових часток відповідно.

Розрахунок інтегрального показника конкурентоспроможності товару, розглядається здобувачем як один із основних факторів впливу на конкурентоспроможність промислового підприємства. Інтегральний показник конкурентоспроможності товару показує ступінь його привабливості для покупця.

Середній показник конкурентоспроможності товару розраховується як сума добутків інтегральних показників конкурентоспроможності виробів до зразка кожного виду порівняння та коефіцієнтів вагомості зразка за часткою промислової продукції відповідного підприємства у загальному обсязі ринку.

З усіх існуючих на теперішній час базових стратегій, які дозволяють промислового підприємству не тільки утримати позиції в період економічної кризи, а також збільшити свою частку на ринку, є стратегія диференціації продукції, спрямована на виготовлення особливої продукції, яка є модифікацією стандартного виробу.

Для успішної реалізації даної стратегії промислове підприємство досконально вивчає потреби та поведінку споживачів, для визначення їх цінностей та готовності платити за товар. З урахуванням отриманих результатів промислове підприємство надає своїй продукції одну або декілька відмінних характеристик: визначених особливостей самого товару; наявності індивідуальних рис продукту, що відносяться до його якості, дизайну та умов продажу товару; надання додаткових послуг; реклами товарів і фірм;

різноманітності пропонованого асортименту. Застосування стратегії диференціації однак, неможливо без вирішення найгострішої для промислових підприємств проблеми – наявності необхідної сировинної бази.

Найбільш ефективною мірою має стати створення кластерної структури з метою підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств, підтримки та покращення стану сировинної бази, розвитку підприємств супутніх галузей, інфраструктури регіону та країни в цілому.

Структура кластера повинна складатися із центру управління кластером, що формується представниками апаратів управління підприємств-учасників кластеру та займається об'єднанням та координацією зусиль учасників кластера з виробництва, торгівлі, послуг; спеціалізованого маркетингового центру для здійснення оцінки конкурентів, аналізу кон'юнктури внутрішнього та зовнішнього ринків, розробки прогнозів продажів, надання допомоги підприємствам.

Крім того, має місце можливість створення в складі кластерної структури спеціалізованого інвестиційного фонду, за рахунок якого можливими стануть: підтримка постачальників сировинних ресурсів, покращення інфраструктури, запровадження інновацій, співпраця з науково-дослідними установами і, як наслідок, розвиток та підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств.

Запропонований комплекс заходів дозволить промисловим підприємствам підвищити свій економічний потенціал, збільшити їх прибутковість та капіталізацію, активно запроваджувати інновації у виробництво, підвищити конкурентоспроможність галузі та окремого підприємства у складі кластера.

Стійкість конкурентних систем до зовнішнього впливу складається з таких частин. Перша частина – стійкість промислового підприємства до збереження конкурентних позицій, друга частина – стійкість промислового підприємства до посилення конкурентних позицій. Перша частина конкурентної стійкості забезпечується протидією впливу з боку конкурентного оточення, що прагне нав'язувати підприємству свої ділові інтереси, друга частина забезпечується впливом даного підприємства на своє конкурентне оточення для нав'язування йому власних ділових інтересів.

Така подвійність частин характерна для конкурентних систем у сфері товарного обігу, які прагнуть досягти динамічні конкурентні переваги. Тому проведені дослідження дає підстави для висновку, про динамічну конкурентну стійкість промислових підприємств як про найбільш раціональний спосіб співвідношення даних підприємств зі своїм зовнішнім оточенням.

Різниця в силі впливу на того чи іншого суб'єкта господарської діяльності у сфері товарного обігу факторів, які обмежують можливості його конкурентного позиціонування, обумовлює особливості пріоритетів реагувати на кожний вищенаведений фактор, що сприяє забезпеченню конкурентної стійкості позицій промислового підприємства.

Конкурентна стійкість буде більш високою, якщо виявиться можливість не тільки прогнозувати поведінку споживачів та динаміку їхніх переваг, але й моделювати їх за рахунок зниження цін, кращих умов кредитування, дисконтних програм.

Висновки. 1. У статті здійснено класифікацію факторів, які впливають на конкурентоспроможність, що дозволяє розглядати конкурентоспроможність промислового підприємства з позицій якості задоволення споживчого попиту, ефективності господарювання та ресурсного потенціалу.

2. Визначені основні складові забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства, до яких відносяться конкурентоспроможність продукції, фінансовий стан та ринкова активність підприємства, які в сукупності суттєво впливають на формування конкурентного статусу підприємства на ринку та забезпечують його прибутковість та капіталізацію.

3. Розроблено пропозиції щодо підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств на основі проведення вертикальної інтеграції, а саме – створення кластерної

структури, що надасть можливість підтримки постачальників сировинних ресурсів, налагодження інфраструктури галузі, підвищення економічного потенціалу підприємств, збільшення зайнятості в регіоні, активного запровадження інновацій і, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств.

Анотація

У статті обґрунтовано теоретичні засади і розроблені практичні рекомендації щодо формування механізму управління конкурентоспроможністю промислових підприємств.

Ключові слова: механізм, управління, конкурентоспроможність, промисловість, ефективність, конкуренція.

Аннотация

В статье обоснованы теоретические основы и разработаны практические рекомендации по формированию механизма управления конкурентоспособностью промышленных предприятий.

Ключевые слова: механизм, управление, конкурентоспособность, промышленность, эффективность, конкуренция.

Summary

The theoretical bases and practical recommendations on formation of the mechanism of management by competitiveness of the industrial enterprises are developed.

Key words: mechanism, management, competitiveness, industry, efficiency, competition.

Список використаних джерел:

1. Волощук О.Г. Економічна ефективність виробництва продукції: сутність, види, ресурси, результат / Волощук О. Г. : зб. наук. праць Національного університету харчових технологій – К. : НУХТ, 2009. – № 31 – С. 6–9.
2. Кічук Н.В. Конкурентоспроможність підприємств України в процесі глобалізації світової економіки / Н.В. Кічук // Інвестиційні стратегії підприємств України на міжнародних товарних та фінансових ринках: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, 3-4 лютого 2006 р. – Дніпропетровськ, 2006. – Наука і освіта — С. 37-39.
3. Чорний Р.С. Аналіз сучасних методів оцінки діяльності підприємств / Р.С. Чорний // Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. Випуск 11. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – С. 119-120.
4. Ясько А.Г. Диверсифікація виробництва як фактор економічної стабільності підприємства / А.Г. Ясько // Продуктивні сили і регіональна економіка: [зб. наук. праць: у 2 ч.]. – К.: РВПС України НАН України, 2006. – Ч. 1. – С. 180–185.